

MET EEN GLIMLACH

naar mijn leven

na de DOOD

Door

Hein Thijssen

INLEIDING

“ Ik vind het de normaalste zaak van de wereld, dat ik over een paar maanden dood ga ”, zei de legendarische studentepastor Jan van Kilsdonk. Dat was enkele maanden voordat hij stierf.

De Stoïcijnen, 2000 jaar geleden, gebruikten meer gevleugelde taal en spraken over de ‘ars moriendi’, de kunst van het sterven.’

Inderdaad ‘gefleugelde’ woorden!.

Momenteel, na 85 jaar, ben ik eindelijk zelf druk doende met mijn eigen stervensproces, en ik moet zeggen dat het me tamelijk goed afgaat. Hoewel ik op een rustige, zelfs aangename wijze bezig ben met dit proces, heb ik niet het gevoel, dat ik bezig ben met het bedrijven van kunst. Ik zie zelfs mooi, rustig en vredig sterven, zoals ik dat vaak heb meegemaakt bij mensen niet als een kunst. Zelf ervaar ik het stervensproces, zolang ik geen fysieke pijn heb, niet als iets dat moeilijk is. Ik zou zelfs zeggen: integendeel. Dat komt, denk ik, omdat iemand, als hij in een bepaalde levensfase is aangekomen, langzaam losgeweekt is van alles, waaraan hij tijdens het leven vastgeplakt heeft gezeten. Iemand weekt door de jaren langzaam los van alles, zelfs van degenen waarvan hij zielsveel houdt. Dat klinkt misschien harteloos, maar dat is ’t echt niet. Op zijn beurt is dat weer te danken aan de manier waarop het leven zichzelf geleefd heeft in iemand en hoe het zichzelf geheeld heeft. Hoe kan iemand eigenlijk anders sterven dan de manier waarop hij leeft. Sterven kan toch immers niets anders zijn dan het schrijven van de laatste regels van je levensverhaal in dezelfde stijl waarin je het verhaal zelf geschreven hebt. Als ik bijvoorbeeld een punt ga zetten achter mijn huidige verhaal, zal die punt helemaal geen probleem voor mij zijn, omdat ik volop genoten heb van het schrijven ervan. Zo zie ik ook de dood als een punt achter een levensboek totaal niet als een probleem, als de schrijver volop genoten heeft van het schrijven ervan.

Ik heb ontdekt, dat sterven geen probleem hoeft te zijn als het leven zelf dat niet is geweest. Als je er uiteindelijk achter komt, dat een bepaalde manier van leven uitmondt in een natuurlijke, ontspannen manier van sterven, dan mag je verrast en dankbaar vaststellen, dat de stelling die zegt, dat je sterft zoals je leeft de toets van de ervaring schijnt te kunnen doorstaan. Het schijnt te werken. Het schijnt te kloppen. Eigenlijk is het al een oude, door eeuwig herhaling verroeste, volkswijsheid, die zegt: ‘zoals je leeft, zo sterf je.’ Natuurlijk sterf je zoals je leeft. Nog al wiedere.

Ik vraag mezelf dan wel eens enigszins verwonderd af: “Hoe heb ik dan in ’s hemels naam geleefd?”

Mijn verhaal is een poging tussen sterven en leven een verband te leggen.

OoOoOoOoOoOoO

Zomer 2008

- Wanneer en hoe begint het eigenlijk?

De stelling, die zegt dat voor degene, die weet hoe te leven sterven niet zo’n probleem zal zijn, kan ik onderschrijven uit ervaring, want ik ben er mee bezig. Maar hoe het precies werkt, weet ik ook niet, maar ik wil wel een poging doen het verband te begrijpen.

Ten eerste. Je hoeft niet op een ziekbed te liggen met holle ogen en ingevallen wangen, of aan een traditionele, terminale ziekte te lijden om echt met het stervensproces zelf bezig te zijn. Tijdens dat proces sta je nog op de planken en kun je nog volop in het spel zitten op het levenstoneel. Je bent echter bezig met het laatste bedrijf en je weet ‘t, maar je speelt nog zo goed mogelijk mee. Je begint langzaam te ervaren, hoe het voelt met sterven bezig te zijn, want je zit nu min of meer bewust in het proces. Je weet echter nog niet wat de dood is, want die heb je nog niet meegemaakt. Later, als je echt dood bent, en het gordijn gevallen is, zul je het ook niet weten, want dan ben je er niet meer. Dat roept meteen, bij wijze van tussendoortje, de interessante vraag op: ‘Hoe zit dat? Maak je je eigen dood dan niet mee?’

Mijn antwoord daarop zal een 'nee' moeten zijn, want wie zou die moeten meemaken? Die de dood zou moeten ervaren is er toch immers niet meer.

Dood is geen ervaring. Dood is het einde van alle ervaringen, maar is zelf geen ervaring.

Ook proefondervindelijk meen ik dit voor mezelf te hebben kunnen vaststellen. In het verleden (tot zelfs zeer recentelijk) hebben zich namelijk enkele incidenten voorgedaan, dat ik plotseling het bewustzijn verloor. Ik was bij volle bewustzijn en ineens was ik er niet meer. Totaal van de kaart. Pats, boem, weg. Van dat ineens heb ik geen enkele bewuste ervaring. Als ik zeg 'ineens was ik er niet meer', dan is dat een reflectie achteraf, geen ervaring.

Naar aanleiding daarvan ben ik ook eens nagegaan of ik ooit het ogenblik heb ervaren, waarop ik in slaap val. Ook hier was mijn antwoord: nee, nooit. Merkwaardig die simpele ontdekkingen die je doet, als je jezelf bewust gaat maken.

Alle mensen van alle leeftijden denken wel eens aan dood gaan, vermoed ik, al is het maar terloops. Toen ik zelf in de 'Surm-und-Drang' periode van mijn leven zat, zo tussen zestien en veertig speelde dood geen enkele rol. Ver van mijn bed bestond die wel, maar alleen voor anderen, vooral ouderen, pechvogels en zieken.

Wanneer begint eigenlijk dat bewuste 'terminale' proces, dat we sterven noemen?

Een gevleugeld gezegde luidt, dat je begint te sterven op het moment dat je geboren wordt.

Mooi opstekertje, maar dat stukje steriele informatie berg je natuurlijk onmiddellijk op bij al die andere ongevraagde informatie, die je iedere dag krijgt. Je vergeet 't gewoon en terecht. Het leven gaat door, of liever: het begint pas. De bedrijven volgen elkaar op gedurende tien, twintig, vijftig jaar, tot op een bepaald punt; en dan houdt dat 'gefleugeld' gezegde opeens op gevleugeld te zijn en begint sterven een werkelijke, serieuze aangelegenheid te worden. Je stapt bewust het stervensproces binnen, dat nu terminaal is. Het laatste bedrijf, voordat het gordijn valt, is begonnen. Je bent op reis naar het eind en..... je weet het gewoon. Je voelt het.

Hoe is dit gebeurd?

Mij dunkt, dat eenieder die in dit laatste bedrijf is terecht gekomen, weet, hoe het is begonnen. Er is iets voorgevallen en opeens 'voel' je, 'weet' je.

Dit moment heeft tijd nodig om zich te nestelen en dan komen de reacties. Een ervan is opstand, gevolgd door ontkenning: 'het is niet waar. De hevigheid daarvan zal ook afhangen van de manier waarop je geleefd hebt, vermoed ik. Uiteindelijk zul je moeten beslissen hoe daarmee om te gaan. Of dan de eenzaamste, meest depressieve tijd van je leven volgt, zal ook afhangen van hoe je leeft en geleefd hebt, lijkt mij, en vooral ook hoe je 'denkt'.

Ontkenning en opstand

Dus eerst komt de tijd van ontkenning, opstandigheid en vlucht, en iedereen uit je omgeving zal je daarbij helpen, hetzij uit de vaste overtuiging, dat ze je daarmee een dienst bewijzen, hetgeen natuurlijk helemaal niet waas is, hetzij omdat ze de werkelijkheid zelf niet onder ogen kunnen of durven zien. Ze weten er geen raad mee en voelen zich niet op hun gemak. Hoe kan het ook anders. Sterven is zoiets onherroepelijks en tegelijkertijd zo iets intiems, dat het geen gluurders toesstaat. En daarbij, als mensen je zelf nog rond zien rondlopen als een schijnbaar gezond exemplaar van de samenleving, dan is er toch immers niets aan de hand.

Ik moet hier onmiddellijk aan toevoegen, dat, wat ik hier over ontkenning en opstand schrijf, geen eerste hand kennis uit ervaring is, want die heb ik niet.

Ontkenning, boosheid en opstand wat betreft sterven en dood zijn me ten enenmale vreemd. Ik heb die informatie op dit punt dan ook enkel uit boeken, tweedehands, van horen zeggen

stervensproces.

De laatste bladzijden van mijn eigen levensboek nog eens doorlezend, stuit ik niet op een terminale ziekte, die iemand aan het bed kluistert, maar op een sluipende handicap, die mijn mobiliteit nagenoeg lam heeft gelegd en die van blijvende aard blijkt te zijn. Door zo'n toestand begint de gedachte aan de dood permanent zijn intrek te nemen in het dagelijks bewustzijn. In deze toestand, op een bepaalde leeftijd kan de dood ineens toeslaan. Sterven is dan ook heel vaak bewust en prominent aanwezig in iemands denken en doen, en zeker zonder onderbreking aanwezig als achtergrondruis, als een decor van alles wat men doet en waar men zoal mee bezig is. Zelf vind ik dit helemaal niet deprimerend, dramatisch of erg. Integendeel. De dood eist enkel op een vertrouwde en, ik moet zeggen, niet onaangename wijze, iemands aandacht op, als een soort huisgenoot, die niet stoort, maar wel veel aandacht, voeding en communicatie behoeft en zelfs af en toe een knuffel, zoals alle huisgenoten. De dood is geen stoorzender. Ik ervaar de gedachte aan de dood eigenlijk als de aanwezigheid van een vriend, prettig gestoord weliswaar, maar niettemin een vriend. Vandaar dat de dood mij persoonlijk dan ook geen angst inboezemt. Een van de aangename bijkomstigheden van zijn aanwezigheid is, dat ik elk ander gezelschap, dat mij niets meer te zeggen heeft en dat zelf ook geen boodschap heeft aan mij, bijna angstvallig begin te vermijden. Je begint de leegte van veel gezelschap te ervaren en dat de beste vriend, het

beste en meest vertrouwd gezelschap dat je ooit gehad hebt en dat je nooit in de steek laat, jezelf bent, je eigen geest, je eigen denken en gevoel. Ik ben mijn eigen beste vriend, die zichzelf liefheeft, onvoorwaardelijk, d.w.z. die zichzelf volledig kan vergeven, zelfs daar waar anderen dat niet kunnen. Dit is een belangrijke reden, waarom iemand dan ook goed overweg kan met anderen en vice versa en waarom dit voor een ontspannen levensstijl zorgt. Voor mezelf ben ik er vast van overtuigd, dat dit ook de grondslag zal zijn van de onvoorwaardelijke liefde die iemand gaat ondervinden, zodra hij de grens over zal zijn, terug naar huis, zoals ik dat graag noem.

Ik vermoed, dat zo iemand dan in een van de eenzaamste en tegelijk rijkste perioden komt, die hij ooit in zijn leven heeft meegemaakt en die hij waarschijnlijk voor geen goud zou willen missen of ruilen.

Leven is een schepping. We weten onderhand uit de wetenschap dat een objectieve wereld niet bestaat, maar dat die uit eindeloze mogelijkheden pas geschapen en tot stand wordt gebracht door onze eigen waarneming en beleving. Je schept op het moment dat je keuzes maakt en beleeft. Me dunkt dat hetzelfde geldt voor sterven en een hiernamaals. Sterven zie ik dan ook als een vorm van scheppen. Waarom ook niet? Je krijgt wat je schept en wat je naar je toe trekt. Zo eenvoudig ligt dit.

Het terug-naar-huis-gevoel

Heimwee is een toestand, die de meeste mensen wel eens ervaren hebben. Persoonlijk is dit tesamen met kiespijn de ergste pijn geweest die ik in mijn leven ervaren heb. Vanaf mijn twaalfde jaar totdat ik op 50-jarige leeftijd terug keerde uit Canada schijnt mijn leven uit niets anders bestaan te hebben dan voortdurend afscheid nemen van huis en ik heb altijd veel heimwee gehad, dat pas helemaal overging toen ik op 50-jarige leeftijd weer permanent terug was. Ik geloof dat heimwee iets is dat ik meegekregen heb met de genen. Ik weet niet of andere mensen dat ook zo in al die hevigheid kennen.

Heimwee is een soort sterven.

Door heimwee raak je aan sterven gewend. Je neemt afscheid van het warme nest, van alles wat je dierbaar is, waarmee je volledig vertrouwd bent en waar je jezelf volkomen veilig voelt, dat je geborgenheid en rust geeft, vertrouwd en vanzelfsprekend is en opeens is 't er niet meer. Het is een steeds aanwezige achtergrondpijn, waartegen op de voorgrond je huidige leven zich afspeelt. Ik denk, dat iedereen dit scenario kan invullen op z'n eigen unieke manier.

Het was de voortdurende stille pijn van verlangen naar wat je niet meer hebt.

Als de juiste tijd er voor daar is, komt dat verlangen weer heel sterk naar boven, zoals nu.

Maar de vraag nu is: wat is dan thuis tegenover het veilige nest van vroeger. Waar ligt dan die plek van rust en geborgenheid?

Waar leer je die kennen? zo iets komt toch niet zo maar uit de lucht vallen.

Ik geloof, dat ik iets ontdekt heb, dat me verwondert, en dat is, dat ik eindelijk mijn kwijtgeraakt thuis eindelijk op de plaats heb neergezet waar het eigenlijk thuis hoort.

Misschien komt iemand tot de ontdekking, dat dit heimwee van vroeger altijd veel dieper heeft gelegen. Zelf meen ik ontdekt te hebben wat er werkelijk plaats vond. Ouders, familie en thuis zijn vervaagd, hetgeen je nooit voor mogelijk ha gehouden. Het waren enkel de enige tastbare symbolen die je had om je aan vast te houden en te koesteren, het enige tastbare van een thuis dat eigenlijk altijd veel dieper heeft gelegen dan het thuis dat ik verlaten had. Mijn ontdekking is geweest, dat mijn echte thuis eigenlijk onvoorwaardelijke liefde is geweest, waarnaar je hunkerde, eenheid met mijzelf, mijn omgeving, met volledig behoud en respect voor eigen individualiteit, voor eigen keuzes en zelfbepaling, geen liefde op voorwaarde van, maar onvoorwaardelijk. Nu al het tastbare thuis van vroeger begint te verslijten begin ik te ontwaken tot mijn werkelijk thuis. Het is de beleving van het oude heimwee, maar nu naar mijn oorspronkelijke, echte thuis. Dit heimwee is de troost van, de sterkte in en het genot van mijn stervensproces.

Zonder heimwee naar wat ik nu 'thuis' noem, zou ik een troosteloze tijd doormaken.

Ik vind het van het grootste belang, dat jij, mijn vriend, die ook op reis bent naar het einde van je huidige levenstocht, je begint bezig te houden met de schepping van dat hiernamaals, je eigen hiernamaals. Ja, je leest het goed: de schepping van je eigen hiernamaals. Hoewel ik met dit proces zelf bezig ben en gegronde redenen heb te geloven in het ongelooflijk mooie resultaat van die scheppingsactiviteit, ben ik toch huiverig deze zienswijze hier te presenteren, want niemand gaat dat geloven en iedereen zal me voor gek verklaren. En toch is deze een logisch gevolg van de gegevens uit de kwantum fysica. De gevolgen van de quantum fysica toe te passen op de eigen schepping van ons hiernamaals is zo revolutionair, dat, als we ons dat in volle omvang en diepte zullen gaan realiseren, we daardoor aangeslagen en beduusd zullen raken, en we een lange tijd nodig zullen hebben om daarvan te bekomen. We zullen onze wereldbeschouwing en veel vanzelfsprekendheden grondig moeten gaan herzien. Met dat scheppingsproces ben ik momenteel volop bezig en ik word iedere dag versterkt en ondersteund in mijn visie daaromtrent. We kunnen zelf onze eigen concrete werkelijkheid creëren, die de onze zal zijn, waarin we zullen wonen. Tijdens ons leven was dat ook al zo, hoewel we dat niet eens in de gaten hebben gehad. Creatie van onze eigen werkelijkheid is een door de moderne wetenschap vastgesteld feit. Deze heeft namelijk aangetoond, dat objectieve werkelijkheid niet bestaat, evenmin als objectieve kwaliteiten en hoedanigheden. Werkelijkheid wordt gecreëerd door onze waarneming en ervaring. Vooraf aan die waarneming en ervaring bestaan er enkel miljoenen mogelijkheden, maar geen objectieve werkelijkheid. Die creëren we zelf.

Daar kan niemand meer omheen. Ik zie geen enkele reden dat deze werkelijkheids- en bewustzijns wetten niet meer zouden gelden, nadat het lichaam is weggevallen. Ons bewustzijn, de kern van ons mens zijn is immers nog springlevend, wellicht meer levend en creatiever dan tijdens de ketening aan het lichaam.

In het lichaam zijn we altijd onze eigen hel geweest, onze eigen hemel, onze eigen loutering en me dunkt, dat dit zo zal blijven, nadat het lichaam is weggevallen. Er is geen enkele aanwijzing, dat daar een macht van buitenaf aan te pas komt. Onze manier van mens zijn is van geheel eigen fabricaat en het resultaat van onze scheppende zelf-werkzaamheid. Als wij van onszelf gehouden hebben, als wij onze eigen domigheden volkomen hebben kunnen vergeven, dan zullen wij onvoorwaardelijke liefde en vergeving ervaren. Wij hadden die domme werkelijkheid toch immers zelf geschapen. Nu kunnen we een andere gaan scheppen, die we zelf helemaal zijn, ontdaan van alle stoorzenders. Waar zouden we bang voor moeten zijn? Hel, eeuwige straf, verwerping door een Christelijke theologiegod, een joodse Jahwe-boeman, of een zoet gevooisde, 'barmhartige' hoofdman uit de eeuwenoude, achterhaalde stammencultuur?

Ik zou het van de daken willen roepen: 'Laat degenen die er klaar voor zijn zich te ontworstelen aan een gedateerde, primitieve god uit de drie monotheïstische wereldbeschouwingen, en bedenken, dat we de god krijgen die we zelf scheppen. Als we van god een vader maken die beloont als we braaf zijn en vernietigend straft als we stout zijn, dan zal die zelf geschapen vader bij ons aan tafel zitten en we zullen sidderen. Als wij god zien als een veldheer in battle dress, klaar om Amerikanen, heidenen en ongelovigen, zoals ikzelf te vermoorden, dan zullen we met die zelf geschapen veldheer moeten optrekken totdat de wereld leeg bekeerd en gemoord is en er niemand meer over is om van te houden behalve medemoordenaars in vrijetijdskleding als battle dress

Als wij met onze huidige toestand moeite hebben, is het de moeite waard te bedenken dat deze onze eigen creatie is, maar ook, dat andere scheppingen mogelijk zijn. Niemand die ons daarvan zal kunnen weerhouden, alleen onze eigen zelf gecreëerde angst, domheid en blokkades kunnen dat. Ook kan niemand deze opheffen, behalve wijzelf.

Ons eigen, alles doordringend, geïncarneerd goddelijk bewustzijn is de schepper van onze wereld en werkelijkheid.

Toen ik zelf mijn Christelijk-monotheïstische creatie stopzette, vielen tegelijk alle tegenstrijdigheden en problemen weg, die het resultaat waren geweest van die creatie. Een ongekende ervaring van vrijheid, vrede en leegte overvielen mij in mijn overstap naar de aloude advaita werkelijkheid*), een verademing die als een thuiskomst aanvoelde en al mijn 'heimwee' een juiste plaats gaf.

Ach, die advaita-werkelijkheid, een manier van leven die me met vallen en opstaan is overkomen en die ik uit innerlijke noodzaak de mijne heb moeten maken. Dat niet alleen. Ze is niet alleen een manier van leven geworden, maar ook een manier van sterven, waarin ik me thuis voel, en een manier van kijken naar het hiernamaals.

Deze ooit eens door mij eerder beschreven werkelijkheid wil ik hier nog eens heel in het kort de revue laten passeren.**)

*) Advaita - De advaita benadering heb ik uitvoerig beschreven in "Uit de diepte" - kleine filosofie over leven, dood en daarna - Hein Thijssen (SWP-Uitgeverij 2008)

**) o.c.

Mijn schepping

Hier volgt een korte samenvatting van de schepping waar ik in mijn stervensproces mee bezig ben.

Al lang heb ik me met geen mogelijkheid meer kunnen voelen als een schepsel, 'geschapen' door een goddelijk 'wezen', een schepsel, dat momenteel buiten dat 'wezen' verblijft op deze planeet. Mijn traditionele denken, waarin ik mijzelf zag als die ene en god als die andere, is voor altijd voorbij. Kan niet meer, is gewoon onmogelijk geworden, onzin!

Maar dan komt de sublieme vraag van mijn rede: als ik niet via een schepping door een goddelijk 'wezen' buiten dat goddelijk wezen geplaatst kan zijn, wat is dan het alternatief? waar sta ik dan? Waar kom ik vandaan? Waar ga ik naartoe?

Mijn enig antwoord op die vragen is: dat ik tot geen enkele andere conclusie kan komen dan dat ik nergens vandaan kom, om de eenvoudige reden, dat ik nooit afgescheiden ben geweest van wat god genoemd wordt en dat ik bijgevolg ook nergens naartoe ga. Ik heb geen oorsprong, om de simpele reden, dat wat god genoemd wordt, geen oorsprong heeft, en geen doel en zelf ook geen doel kan zijn. Oorsprong, oorzaak, gevolg, tijd, verleden en toekomst zijn eveneens constructies van mijn denkvermogen, waar god gewoonweg niet in past.

Ben ik dan een emanatie van god? M.a.w. vloeit ik voort uit god als uit een oerpoel, zoals men dat wel eens hoort? Ik weet niet wat ik me bij deze metafoer moet voorstellen. Hoe ik het ook bekijk, ook 'voortvloeien', evenals wijn, die voortvloeit uit een vat, is afgescheidenheid.

Welk godsbeeld ik ook creëer, het lijkt mij redelijk te veronderstellen, dat buiten god niets kan bestaan. Dus buiten god is er niets. Ik kan niet bestaan buiten god. Ik ben me ervan bewust, dat deze uitspraak berust op het godsbeeld, dat ik heb en dat ik deel met miljoenen medemensen.

Waar komt dat vandaan? Uit mijn natuur? Uit mijn cultuur? Is het een diep geworteld gevoel van alle mensen? Ik weet het niet. Interesseert me eigenlijk ook niet meer, nu het einde nadert. Ik weet alleen dat het er is, en het is er heel sterk.

Aanvankelijk was het angstaanjagend de onverbiddelijke conclusie te moeten trekken, dat er geen goddelijk wezen boven mij bestaat? Dat ik zelf goddelijk BEN; niet in de zin dat god immanent is in mij en in mij 'woont'. God woont nergens in. God kán nergens in wonen. Stel je voor. Ik spreek toch ook niet van de inwoning van mijn cellen in mijn lichaam. Die cellen wonen niet in als kostgangers. Die cellen ZIJN mijn lichaam.

Ik ben goddelijk. Ik ben een manifestatie, en incarnatie van het goddelijke.

Dit denken is onmogelijk, zelfs catastrofaal binnen een monotheïstische creatie en cultuur.

De Christelijke, monotheïstische cultuur spreekt over een zoonschap gods. Dit zoonschap wordt toegekend aan slechts één persoon, een joodse man, een eenmalige incarnatie van god, genaamd Jezus, die zelf ook god is, tegelijk god en mens. Om dat aannemelijk te maken hebben de theologen van die cultuur een filosofische constructie moeten ontwerpen die niemand begrijpt. Zij zelf ook niet. In de gedachtewereld, waarin ik door eigen toedoen terecht ben gekomen na het monotheïsme te hebben moeten verlaten, ligt dat heel anders, heel simpel eigenlijk. In dat wereldbeeld komt aan de hele mensheid, aan ieder individu het zoonschap gods toe en daar horen Jezus, de crimineel, de heilige en ikzelf toe. In die wereld kan ik Jezus niet meer zien als de enig geboren zoon van god, de Christus, die, volgens de monotheïstische, Christelijke traditie, de mensen aan dat zoonschap deelachtig zou moeten maken. Bij die constructie kan ik me niets meer voorstellen. Ik heb me zelfs zover moeten verwijderen van alle compromissen op dit punt, dat ik mezelf, noch iemand anders zoon van god kan noemen. Zoonschap is natuurlijk wel een aandoenlijke, vertederende metafoor, die het goed doet en dat altijd zal blijven doen en die ik niemand zou willen ontnemen, maar tegelijk is het ook een misleidende, ongelukkig gekozen metafoor, omdat ze dualiteit en afgescheidenheid impliceert. In de denkwereld, die ik de mijne heb gemaakt, is ook Jezus geen zoon van god. Als Jezus is wat hij geacht wordt te zijn, dan is hij geen zoon van god, want dat betekent afgescheidenheid. Als Jezus is wat van hem gezegd wordt, dan IS hij god. Punt uit, niets meer, niets minder. Maar dat houdt dan ook in (en dat is het angstaanjagende), dat iedereen dat is. Waarom zou een joodse jonge man in de wereldgeschiedenis der volkeren een uitzonderingsgeval zijn? De godheid van Jezus als een singulariteit in het wereldgebeuren vind ik een van de grote (hoewel begrijpelijke) ongerijmdheden van het christelijk monotheïstisch systeem. Het etiket 'mysterie' dat daarop geplakt wordt doet 't altijd goed. Je hoeft niet meer na te denken, het wordt zelfs kettters geacht daarover nog na te denken, De Christelijke mystieken, heerlijk inconsequent als ze waren, wisten echter beter. Zij beleefden hun goddelijkheid en zwegen heel wijselijk of hulden zich in een webwerk van metaforen om het vege lijf te redden. Degenen die de moed hadden daarover, hoe voorzichtig dan ook, te spreken, zoals bijv. een meester Eckhard, zijn met de dood bedreigd geworden door de gemijterde Christelijke immams en mulla's.

Hier volgt een voorbeeld daarvan

"Toen ik uit God voortkwam," aldus Meister Eckhart, "spraken alle dingen :God is. Maar dit kan mij niet gelukkig maken, want het toont mij dat ik een schepsel ben. In de doorbraak echter, waar ik lossta van mijn eigen wil en van de wil van God en van al zijn werken en van God zelf, daar ben ik boven alle schepselen verheven, en ben ik noch God noch schepsel. Veeleer ben ik wat ik was en wat ik voor altijd zal zijn. Hier ben ik wat ik was en word ik niet kleiner en niet groter. Hier vindt God geen plaats in de mensen, want de mensen bereiken in dit verlangen slechts wat zij in alle eeuwigheid reeds waren en voor altijd zullen zijn.", Matthew Fox, O.P. Breakthrough Meister Eckhart's creative spirituality, image books, p.218

(Bernadette Roberts, p. 177)

Zonder metaforen is denken, spreken en schrijven over het goddelijke onmogelijk. Metaforen zijn stijffiguren die gebruikt worden als men de werkelijkheid niet in woorden kán of dúrft uit te drukken. Ik denk, dat in ons geval het laatste van toepassing is.

Als er niets anders overblijft dan te zeggen: "De mens IS god". Dan schrikt men zich rot. Dat kan toch niet! en men vlucht in angst. Dat heb ik aanvankelijk ook gedaan.

Dit denken wordt (ten onrechte) pantheïstisch* genoemd, is cultureel onaanvaardbaar en zelfs godslasterlijk in het wereldbeeld dat ik eerst creëerde en in middels verlaten heb.

Toen ik, nog dampend van monotheïsme, voor het eerst deze visie aldus voor mijzelf verwoordde, ben ik zelf ook een tijd lang als verlamd en sprakeloos geweest. Zo was ik geschrokken van mijn eigen conclusies en ik voelde dezelfde vervloekingen over me heen komen als Spinoza, toen hij uitgespuwd werd door de Amsterdamse synagoge voor het hetzelfde soort denken. Ik voelde de beschuldiging 'godslasteraar' van de kerkelijke censuur. Ik vermoed en heb trouwens zelf ervaren, dat, zolang dit denken nog geen 'beleving' is, het angst verwekkend is voor een kerkelijke, joodse en islamitische monotheïst. Vroeger werd je er door de kerk om vermoord. Nu gebeurt dat alleen nog binnen de islam.

Als je uit een bepaald cultuurklimaat verhuist naar een totaal ander denken, dan is dat nieuwe denken aanvankelijk steriel en weet je niet wat je er mee aan moet. Het moet wennen en dat vraagt tijd, voor de een meer dan voor de ander, maar als het dan eindelijk beklijft, als alle blokjes passend blijken en dit inzicht door beleving vlees en bloed wordt en een soort tweede natuur, dan ervaar ik deze werkelijkheid als adembenemend, hoewel ze na een tijd ook weer de gewoonste, de natuurlijkste en meest rustgevende, angstloze zaak van de wereld wordt en kijk ik met een zeker onbegrip terug naar die eerste schrik.

De overtuiging , dat dit ook mijn bewustzijnswerkelijkheid zal zijn , nadat mijn lichaam is weggevallen, is mijn houvast en levensbloed tijdens mijn huidig stervensproces . Mijn vorige toestand was in zoverre mijn eigen creatie voor het feit, dat ik klakkeloos de voorgekauwde creaties uit de angstaanjagende stammencultuur van voorafgaande generaties overnam en verkoos in die wurggreep te blijven leven, zolang het duurde.

 -- *de term pantheïsme sluit een tegenstrijdigheid in. Het woord bestaat uit twee delen: pan, dat alles betekent, en theïsme dat betekent: een denkmodel, waarin god gezien wordt als een wezen. Deze twee begrippen sluiten elkaar uit.

Loslaten

In een of andere spreekkamer heb ik ooit eens een advies gelezen , dat bij mij binnenviel als een wel bekende , gekoesterde , naar onbegrepen gast. Het luidde: “ Als je denkt,dat iets van jou is, laat het los. Als 't echt van jou is komt 't bij je terug, als 't niet terugkomt, is 't nooit van jou geweest. ” (en ben je beter af zonder, auteur) Van hoe je dit moet doen bestaat geen gebruiksaanwijzing of feestgids. Het is een manier van leven die je met vallen en opstaan vanzelf leert , als je daarvoor open staat.

Het wezenskenmerk van sterven is loslaten. Het is ook een van de belangrijkste kenmerken van het ouder worden. Wonderbaarlijk die combinatie. In je Sturm-und-Drang-periode is vasthouden en controle behouden het overlevingsmotto. loslaten dit een van de moeilijkste levensopgaven Ze houdt in het laten vallen van alle controle , het eist volledige overgave en vertrouwen. Het vereist ook de wijsheid om te bepalen wanneer je die stelregel moet toepassen en wanneer niet. Zonder die wijsheid is het gevaar van zelfbedrog groot. Het is als een soort variant op het gebed van AA-mensen: “Geef me de moed te veranderen wat ik kan veranderen, het geduld om te aanvaarden wat ik niet kan veranderen en de wijsheid om daartussen het verschil te weten.” Je innerlijke gnosis, je innerlijke stem zal zich altijd melden . Wees stil en luister en langzaam aan zal deze procedure een tweede natuur worden. Het is onvoorstelbaar hoeveel dingen langzaam aan beginnen weg te vallen als onbelangrijk.

Heimwee en loslaten zijn met elkaar verbonden als het in- en uitademen. Ze zijn de twee fasen van een ademtocht.

Ik mag hier misschien een heilzame ontdekking aanbieden , die ik bij het verstrijken der jaren gedaan heb en waarvan ik hoop dat ook mijn gesprekspartner diezelfde ervaring zal opdoen. Voor mij is ze erg heilzaam geweest.

Gedurende het leven treden er veel soorten ‘stervens’processen op , die echter niet terminaal zijn, maar niettemin geladen zijn met angst en problemen. Stervensprocessen zijn processen, waarin je wat je lief is moet achterlaten.

Ik meen ervaren te hebben, dat ongezien , zonder dat je je daarvan bewust bent, in je psyche een zelf-corrigerend proces begint te ontwikkelen, dat langzaam en vanzelf zijn beslag krijgt. Als dit zelf-helend, zelf- corrigerend proces zijn voltooiing nadert, zul je dat, als ik mag afgaan op eigen ervaring, beginnen te merken, mij dunkt ieder op zijn eigen, unieke manier. Het is een onbegrepen intelligentie- en bewustzijns-proces, waar je ‘ ik’ en je streefvermogen niets mee te maken hebben. Je valt er vanzelf in. Wat hier , concreet gesproken gebeurt, is, dat alle vroegere personen en objecten, waaraan je pijnlijk verslaafd was, beginnen te vervagen en hun eerdere onmisbaarheid en betekenis beginnen te verliezen. Er vinden verschuivingen plaats, waarvan je jezelf langzaam bewust wordt en waarna uiteindelijk alleen dat wat wezenlijk is zal over blijven. Dit wezenlijke zal zich zonder de pijn van verslaving volledig laten omhelzen en zal van jou zijn en van jou blijven om voor altijd mee te nemen. Al het bijkomstige en vervagende is niet waard meegenomen te worden.

Nadat deze eerste fasen van e aanvaarding en loslaten hebben ingezet en hun beslag hebben gekregen, volgt:

De eindfase:

Deze kan geruime tijd in beslag nemen. Voor iemand die de levenskwaliteiten van zelfvergeving , zelf-acceptatie, en liefde bezit die ik boven beschreven heb, zal deze een zegen zijn.

Tot zover////////////////////////////////////